

עסקים ולומדים

זווית יהודית אקטואלית לקהילת אנשי העסקים

פרשת ואתחנן, טז' באב התשע"ו

לדבר אל החיים על החיים

בפרשתנו, ממשיך נאום הפרידה הארוך של משה מעם ישראל, אולם נאום זה נקטע לפתע בפרשה עם הסיפור על הבדלת ערי מקלט בעבר הירדן: "אז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש: לנס שמה רוצח אשר ירצח את רעהו בבלי דעת... (דברים ד, מא-מב).

פסוק זה הינו חריג בשני היבטים. ראשית, כאמור, מפאת מיקומו. הוא נמצא ממש באמצע הנאום, כשהנושא שלפניו הוא זיכרון מעמד קבלת התורה, והנושא שלאחריו הוא אזכור גדולת ה' בכיבוש עבר הירדן המזרחי.

הקושי מן ההיבט השני קשור באופיו של האירוע. אם מדובר בנאום, מדוע לקטוע אותו בדיווח? ואם הדבר חשוב עד כדי כך, מה הופך את הבדלת ערי המקלט לעניין בעל חשיבות שכזאת? אמנם חז"ל במדרש מסבירים כי היה זה המעשה האחרון שעשה משה בחייו, אולם כך השאלה בעינה עומדת: מהי החשיבות הגדולה שבמעשה זה שעבורו נקטע נאום משה?

את הציווי על ערי המקלט קראנו לפני כשבועיים בפרשת מסעי. כעת עובר משה ליישם את הדברים אולם המדרש שואל: "מה ראה משה לתן נפשו על ערי מקלט?". כלומר, משה כבר אדם זקן. יש בוודאי מי שיוכל לעשות זאת במקומו, אולם הוא מתעקש בעצמו להיות זה שמבדיל את ערי המקלט. לשאלה מדוע עונה המדרש: "אמר רב לוי: 'מי שאכל את התבשיל הוא יודע טעמו'".

תשובה מדהימה נותן כאן המדרש. משה, לפני ששים שנה ויותר, נאלץ להרוג ("ויהי בימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא בסבלתם וירא איש מצרי מכה איש עברי מאחיו: ויפן כה וכה וירא כי אין איש ויך את המצרי ויטמנהו בחול" שמות ב,יא). מאז הוא לא ידע שקט בנפשו. דבר זה הביא אותו להחלטה למען עצמו, אך לא פחות מכך גם למען אחרים שיכנסו לסיטואציה קיצונית של הרג בשוגג או בעל כרחם. הוא יהיה זה ידאג שיהיה לרוצחים הללו מקלט, ולו במובן הפיזי ולכן חשוב לו מאד לבצע זאת לפני מותו.

יש כאן אמירה גדולה על אופיו של משה, המנהיג הדגול. אדם ברמתו של משה איננו יכול לשכוח או להתעלם מחלקים בביוגרפיה שלו, גם אם הם היו מזמין. אם פגע במישהו, גם אם היה זה הדבר הנכון לעשות אותו, מרגע זה ואילך חייו לא יהיו זהים. נטילת חיים, גם בשוגג, היא פעולה שבמהותה קיים קושי נפשי עצום ומשה מבקש להיפרד מן העולם מתוך מעשה שיקל על מי שרצח בשוגג וחש באותם יסורי נפש.

מתוך כך אנו שבים לקושיה בה פתחנו: מדוע נאומו של משה נקטע על ידי פרשת הבדל ערי המקלט. ר' טוביה בן אליעזר בעל הפירוש "לקח טוב" (חי בסוף המאה הי"א בביזנטיון) אומר: "שדברי תורה מצילין את בעליהן מכל צרה שנא' (משלי ו) 'בהתהלךך תנחה אותך' כשם שערי מקלט קולטות את הרוצח". במילים אחרות אם את ההגנה הפיזית מספקות ערי המקלט, את ההגנה הרוחנית מעניקה התורה, והרי לנו ההקשר בין הנאום לבין הבדלת ערי המקלט.

משה הנאום את נאום חייו, נאום פרידתו, עוסק בדבריו ביסודות האמונה, המצוות והפקת לקחים לעתיד. במסגרת זו הוא מבקש להעביר לעם הנכנס לארץ ישראל גם את הפקת הלקחים האישית שלו. מאחר שנושא זה לא היה פתור בנפשו הוא מכניסו בלב הנאום, לאחר זיכרון מעמד קבלת התורה. יש יותר עוצמה בחינוך כשהמחנך בא בלב נקי אל המתחנך, וגדול המחנכים, האיש שעל ידו ניתנה התורה, מלמדנו אף זאת.

הרב ד"ר יוסף פריאל הוא מרבני צהר, מרצה לתנ"ך ולזמר העברי במוסדות אקדמיים שונים ורב באריאל

בארגון רבני צהר חברים למעלה מ-1,000 רבנים ואנשי חינוך, הפועלים בהתנדבות לקדם זהותה היהודית של מדינת ישראל, מתוך הידברות ושותפות. ארגון רבני צהר מבוסס על עקרונות של ישרה ונאמנות למדינה, תוך מחויבות להלכה ולמסורת היהודית.

ארגון צהר מזמין אותך להיות שותף באיחוד החברה הישראלית ובעיצוב דמותה היהודית של מדינת ישראל

לתרומות ולתמיכה בפעילויות של צהר: 1800-071-414 | www.tzohar.org.il

חפשו אותנו ב-f

